

Operační systémy 1

Meziprocesová komunikace (IPC)

Petr Krajča

Katedra informatiky
Univerzita Palackého v Olomouci

- procesy oddělené, potřeba kooperace
 - sdílení informací
 - zrychlení výpočtu (rozdělení úlohy na podúlohy)
 - souběžné činnosti
 - modularita
 - oddělení privilegií
- základní kategorie:
 - synchronizace
 - sdílená paměť
 - zasílání zpráv
 - vzdálené volání procedur
- rozlišujeme různé charakteristiky
 - zda komunikují dva příbuzné (mající společného rodiče) nebo zcela cizí procesy
 - zda komunikující proces může jen číst či jen zapisovat data
 - počet procesů zapojených do komunikace
 - zda jsou komunikující procesy synchronizovány, např. čtecí proces čte, až je co číst
 - zda jsou v rámci jednoho systému

- procesy sdílí úsek paměti \implies nutná spolupráce se správou paměti
- čtení i zápis, náhodný přístup
- deklarace, že paměť je sdílená + namapování do adresního prostoru
- velikost úseku paměti i adresa zaokrouhleny na násobky stránek paměti (typicky 4 KB)
- paměť může být namapována na různé adresy!!!

Windows

- používá se mechanismus pro mapování souborů do paměti
- `CreateFileMapping`, `MapViewOfFile`
- lze použít i stránkový soubor

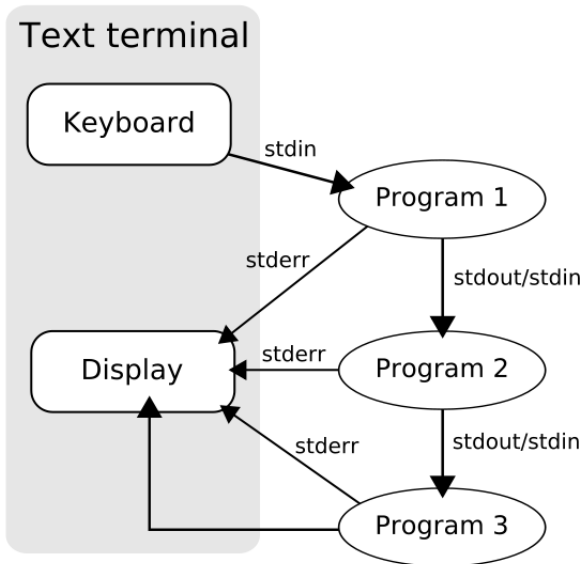
Unix

- `shmget` – vytvoří/najde úsek sdílené paměti s daným klíčem (nastaví oprávnění)
- `shmat` a `shmdt` – namapuje/odmapuje sdílenou paměť z adresního prostoru

- mechanismus podobný přerušení (asynchronní volání)
- základní forma komunikace v unixech
- proces může definovat vlastní handlersy těmto signálům
- procesu je možné zaslat jeden z celočíselných signálů
- některé speciální určení (případně nastavené implicitní handlersy)
 - SIGINT – ukočení procesu (Ctl+C)
 - SIGQUIT – ukočení procesu (Ctl+/) + Core dump
 - SIGSTOP – pozastavení procesu (Ctl+Z)
 - SIGCONT – pokračování pozastaveného procesu
 - SIGCHLD – změna stavu potomka
 - SIGKILL – nezablokovatelný signál ukončující proces
 - SIGFPE, SIGBUS, ... – oznamování systémových chyb
 - SIGUSR1, SIGUSR2 – uživatelské signály
 - SIGALRM – alarm
 - SIGPIPE – přerušená roura
- race-conditions
- nelze zasílat složitější zprávy

- typická vlastnost unixových OS (ale podpora i ve Windows)
- mechanismus umožňující jednosměrnou komunikaci mezi procesy
- komunikace dvou procesů (jeden zapisující konec, druhý čtecí konec)
- First-In-First-Out
- umožňuje propojit vstupy výstupy procesů \implies kompozice do větších celků
- v shellu: `cat foo.log | grep "11/11/2011" | wc -l`
- využití společně se standardním vstupem (stdin) a výstupem (stdout)
- typické použití:
 - rodičovský proces vytvoří rouru voláním `pipe` (dva popisovače souborů – zápis a čtení)
 - po zavolání `fork()` potomek dědí oba tyto popisovače
 - rodič i potomek zavírají nepotřebné popisovače
 - je možné zapisovat/číst z/do jednotlivých popisovačů souborů
- u procesu lze přenastavit popisovače pro stdin a stdout, aby ukazovaly na konec roury
- rodič může propojit dva potomky (oba dědí popisovače)


```
int fds[2];          // deskriptory souboru pro oba konce roury
pipe(fds);          // vytvori rouru
pid = fork();       // vytvori potomka
if (pid == 0) {
    close(fds[1]); // zavre nepotrebný zapisovací konec

    // presmerujeme std. vstup na cteci konec roury
    dup2(fds[0], STDIN_FILENO);
    execlp("sort", "sort", NULL); // spusti sort
} else {
    close(fds[0]); // zavre nepotrebný cteci konec

    // otevře zapisovací konec roury pro zapis
    FILE *stream = fdopen(fds[1], "w");
    fprintf(stream, "foo\nbar\nbaz\n");
    fflush(stream);

    close(fds[1]); // zavre i zapisovací konec roury
    waitpid(pid, NULL, 0);
}
```


- v Linuxu velikost bufferu 64 KB
- pokud je plný, zapisující proces je pozastaven; pokud je prázdný, čtecí proces je pozastaven
- více čtenářů/písařů \implies race-condition (operace nemusí být atomické)

Pojmenované roury (FIFO)

- soubor, který se chová jako roura
- volání a program `mkfifo`
- umožňuje komunikaci nepříbuzných procesů

Pseudo-roury

- systém emulující roury (MS-DOS), ale vytváří mezi-soubory
- `dir | sort | more`
- \implies `dir > 1.tmp && sort <1.tmp >2.tmp && more <2.tmp`

- message passing
- obecný mechanismus komunikace mezi procesy (\implies různé varianty)
- vhodný pro počítače se sdílenou pamětí i pro distribuované systémy
- základní operace:
 - `send(dest, message)`
 - `receive(src, message)`
- `send` i `receive` \implies jako blokující/neblokující operace
 - `send` i `receive` blokující – synchronizace
 - `send` neblokující, `receive` blokující – příjemce čeká na zprávu
 - `send` i `receive` neblokující

Adresace

- přímá – vhodné pro kooperující procesy
- nepřímá
 - zprávy jsou zasílány do fronty (mailbox), odkud jsou vyzvedány příjemcem
 - různé varianty 1:1, 1:N, N:1, M:N

- zprávy – hlavička + tělo zprávy \implies (odlišnost od volání)
- tělo zprávy: pevná vs. proměnlivá velikost
- hlavička: typ zprávy, zdroj, cíl, délka zprávy, (kontrolní informace, priorita)

Vzájemné vyloučení

- zasíláním zpráv lze implementovat vzájemné vyloučení
- využívá se blokujícího receive
- společná schránka obsahuje žádnou nebo jednu zprávu \implies token udávající, že lze vstoupit do kritické sekce
 - pokud je ve schránce jedna zpráva \implies doručena právě jednomu procesu, ostatní jsou blokovány
 - pokud je fronta prázdná, všechny (ostatní) procesy jsou blokovány


```
void p() {
    message msg;
    while (1) {
        receive(box, msg);
        // kriticka sekce
        send(box, msg);
    }
}

void main() {
    create_mailbox(box);
    send(box, null);
    par_begin(p(), p(), p());
}
```


POSIX Message Queue

- nepoužívá se často, není součástí std. knihovny (`librt`)
- velikost fronty a zpráv pevná (definovaná při otevření)
- `mq_open`, `mq_send`, `mq_receive`
- v současnosti se používá spíše D-BUS, ZeroMQ

Windows

- událostmi řízený systém
- zprávy zasílané jednotlivým oknům (všechno je okno)
- smyčka událostí součástí funkce `WinMain`


```
int WINAPI WinMain(HINSTANCE hInstance, HINSTANCE hPrevInstance,
    LPSTR lpCmdLine, int nCmdShow)
{
    MSG msg;
    while(GetMessage(&msg, NULL, 0, 0) > 0)
    {
        TranslateMessage(&msg);
        DispatchMessage(&msg);
    }
    return msg.wParam;
}
```


- Remote Procedure Calls
 - klient volá zástupnou proceduru (stub)
 - zástupná funkce provede převod parametrů a odešle zprávu
 - systém předá zprávu cílovému počítači
 - server zpracuje příchozí zprávu (provede převod parametrů)
 - provede se procedura
 - odpověď je vrácena opačným způsobem
- různé implementace – CORBA, .NET Remoting, Java Remote Method Invocation, XML-RPC, SOAP
- Windows: DDE, COM, clipboard, Mailslots, pojmenované roury (i přes síť)
- (unixové) sockety – jako síťové rozhraní, ale lokální (\implies rychlejší)

